

From Serfdom to Redemption

ראב"ע

רשב"ם

1

(ז) בְּבִנְיַיִשְׂרָאֵל פָּרוּ, הוּלִידוּ כַעֲפֵן יִתֵּן פְּרִיָו⁶⁶. וישרצו, כמו ישרצו המים (ברא' א כ). רק הראשון⁶⁷ מהפעלים העומדים בעצמם, כמו הלך, ישב, עמד, שכב⁶⁸, והשני⁶⁹ מהיוצאים⁷⁰ תלויים בדבר אחר, כמו אכל, שמר, שכר, אכל את הלחם, שמר את הדבר, שכר את החמור. אלו נקראים פועל יוצא. והנה ישרצו המים מהפעלים היוצאים. וזה השני וישרצו⁷¹ מהפעלים העומדים. והנה זו הגזרה⁷², כגזרת שב, פעם עומד, כמו ושב וקבצך (דברים ל ג), ופעם יוצא, כמו ושב ה' אלהיך את שבותך (שם שם)⁷³. אֲוִלֵי מַלְתּוֹ וְיִשְׂרָצוּ רִמּוֹ שִׁילְדוֹ נְשִׂיָהֶם תְּאוּמִים וְיִוְתָר⁷⁴. ואני ראיתי ד' בנים, שילדה אשה אחת, והרופאים נותנים טעם עד שבעה יגיעו בבטן אחת. וירבו, שלא היו מתים כדרך עם רב. ויעצמו, שהיו בעלי עצם תקיפין⁷⁵. ומלת במאד מאד, שלא היו יכולין להיות יותר] ובי"ת במאד מאד כמו בי"ת ויסעו בראשונה (כמד' י יג), כי כתיב ראשונה יסעו (שם ב ט)⁷⁶. ותמלא הארץ, ארץ גושן⁷⁷ היא רַעַמְסֵס⁷⁸ בשו"א נח תחת העי"ן, כי הראשון שתחת העי"ן שהוא דבק עם הרי"ש יקרא נח, והשני תחת מ"ם יקרא נע⁷⁹, כי הוא כמו תחילת נע השפה⁸⁰.

(ז) פרו, בהריון. וישרצו, לידה, שלא שיפלה הרחם, שבכל מקום קטנים קרויין שרץ על הארץ. וירבו, גדלו ונעשו הקטנים גדולים שלא מתו בקטנותם. ויעצמו, שלא מתו אנשים, אלא חיו הרבה ועצמו במאד מאד עד שנתמלאה הארץ אותם. וכן והחצר מלאה [את נגה] כבוד ה' (יחזקאל י ד), כמו מילאה. וכן ושוליו מלאים את ההיכל (ישעיהו ו א) כמו ממלאים את ההיכל!

רש"י

וישרצו, שהיו יולדות ששה בכרס אחד⁶.

יא וַיִּשְׂמְוּ עָלָיו שְׂרֵי מַסִּים לְמַעַן עֲזוּתוֹ בְּסִבְלָתָם וַיִּבְּנוּ עָרֵי מִסְכְּנוֹת
 יב לְפָרְעֹה אֶת־פָּתָם וְאֶת־רַעַמְסֵס: וּכְאֲשֶׁר יַעֲזוּ אֹתוֹ כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרָץ
 יג וַיִּקְצוּ מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיַּעֲבְדוּ מִצְרַיִם אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרְדָּ: וַיִּמְרְרוּ
 יד אֶת־חַיֵּיהֶם בְּעַבְדָּה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבְלִבְנִים וּבְכָל־עַבְדָּה בְּשָׂדֶה אֶת־כָּל־
 טו עַבְדָּתָם אֲשֶׁר־עַבְדוּ בָּהֶם בְּפָרְדָּ:

2

יא וַיִּשְׂמְוּ עָלָיו שְׂרֵי מַסִּים לְמַעַן עֲזוּתוֹ בְּסִבְלָתָם וַיִּבְּנוּ עָרֵי מִסְכְּנוֹת
 יב לְפָרְעֹה אֶת־פָּתָם וְאֶת־רַעַמְסֵס: וּכְאֲשֶׁר יַעֲזוּ אֹתוֹ כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרָץ
 יג וַיִּקְצוּ מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיַּעֲבְדוּ מִצְרַיִם אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרְדָּ: וַיִּמְרְרוּ
 יד אֶת־חַיֵּיהֶם בְּעַבְדָּה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבְלִבְנִים וּבְכָל־עַבְדָּה בְּשָׂדֶה אֶת־כָּל־
 טו עַבְדָּתָם אֲשֶׁר־עַבְדוּ בָּהֶם בְּפָרְדָּ: